

Veszprém város története és a gyógyszerészet

Geschichte der Gesundheitswesen im Veszprém-Komitat

Prof.Dr. Kapronczay Károly

MNM Semmelweis Múzeum és könyvtár

k.kapronczay@freestart.hu

Initially submitted March. 10, 2019; accepted for publication Apr. 20, 2019

Abstract

Veszprém und die Umgebung war seit dem Altertum bewohnt und gehörte teilweise zu dem Römischen Reich. Zur Zeit der Völkerwanderung siedelten hier viele verschiedene Stämme. Vor die Landnahme der Ungarn die Landschaft gehörte zusammen mit der Burg der Stadt zu den Awaren. Im Zeitalter nach der Landnahme der Ungarischen Stämmen durch das ungarisches Mittelalter Veszprém war Residenzstadt der Königin und Bischofs. Die mönchischen Klöster waren Zentren der Heilung – Klosterspital, Apotheke, Heilkräutergarten - die unter türkischer Herrschaft zerstört und erst nach der Vertreibung der Türken wieder aufgebaut werden konnten. Im Zeitalter des aufgeklärten Absolutismus hat sich nicht nur die Verwaltung, sondern auch das System der Gesundheitswesen gewandelt. In der Komitat Veszprém spielten zwei Städte eine wichtige Rolle bei der Versorgung der Kranken, Pápa und Veszprém. Die Barmherzigen Brüder gründeten in Pápa ein Krankenhaus und eine Apotheke, aber auch in Veszprém wurde ein kleineres Zivilkrankenhaus eingerichtet. Im 18. Jahrhundert war Veszprém das Zentrum der Krankenversorgung und medizinischen Verwaltung, die vom Amt-Oberarzt geleitet wurde. Zu dieser Zeit wurden zivile Krankenhäuser und Apotheken gegründet. Im 18. Jahrhundert gab es insgesamt 8 Apotheken in Veszprém-Komitat, drei alleine in der Stadt Veszprém. Um die 19-20. Jahrhundertwende war der Komitat Veszprém auf dem professionellen Niveau der medizinisch-pharmazeutischen Versorgung der fortgeschrittenen ländlichen Städte. Nach 1945 entwickelten sich neue Eigentumsformen, die verstaatlichte Apotheken wurden in Staatsbesitz und die Form der Wirtschaft folgte der zentralen Kontrolle. Der neue Wandel fand während des Regimewechsels (nach 1990) statt, als der Prozess der Rückführungsprivatisierung begann.

Kulcsszavak: Ápolási kultúra a keresztény kolostorokban, polgári és emberi gyógyszertárakban és kórházakban a XVIII.

Stichwörter: Krankenpflegekultur in christlichen Klöstern, Bürgerlichen und mönchischen Apotheken und Krankenanstalten im 18. Jahrhundert, Gründung der Amt-Oberarzt Institution im 18. Jahrhundert, Apotheken der Stadt Veszprém, Verstaatlichung der Apotheken in den 1950er Jahren

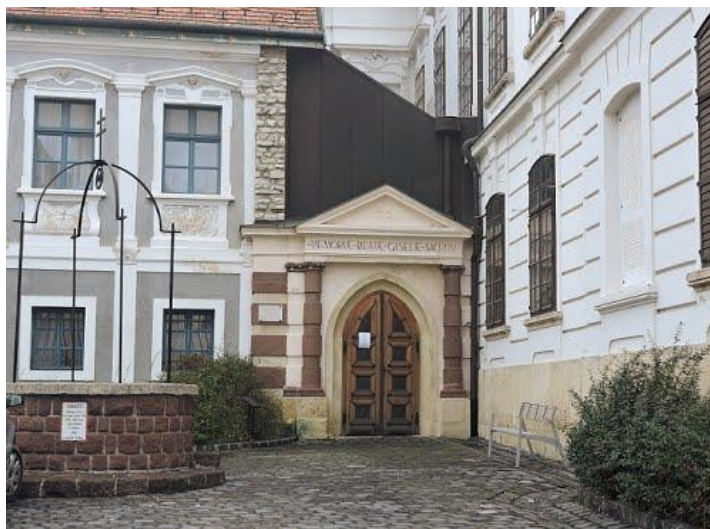
Veszprém a királynék városa volt. Az ország egyik legrégebb városa a Bakony-hegység és a Balaton között, a Séd folyó partján terül el. A névadója egy vitatott kilétű személy, valószínű, hogy Bátor Boleszló lengyel fejedelem második házasságából származott, akinek az anyja magyar lány volt. A férj hazaküldte a feleségét a gyermekével, Bezprim herceggel. Ő később az első veszprémi ispán lett. Róla nevezték el várost és a róla elnevezett vármegye székhelye (1, 2).

1. ábra Veszprémi vár

Öt-hatezer évvel ezelőtt az utolsó jégkorszakot követő melegedéssel népesült be lassan a mai város területe. Ebből az időszakból különböző használati tárgyak, így kőeszközök és vonalakkal díszített edények kerültek elő. A bronzkorban már földműveléssel foglalkozott a lakosság. A bekarcolt és mésszel kitöltött díszítésű edények legkorábbi lelőhelye Veszprém volt. Később az ókori Pannónia római tartomány felső részéhez tartozott a város. Ekkor már általánossá vált a mezőgazdasági gazdálkodás. Így alakult ki Veszprémtől 7 km-re, Nemesvámos mellett a Baláca-pusztai villa-gazdaság. Római kori neve Caesariana volt. Ebben az időben már éltek Pannóniában zsidók. Ebből a korból a város környékéről már héber feliratú sírkő került elő. (3).

István király alapította meg 1000-ben a magyar államot és az ispánsági megyerendszert. A Ravennai Zsinaton indult meg 1009-ben a magyarországi katolikus egyházmegyék, így az Esztergomi Érsekség és Veszprémi Püspökség szervezése. A veszprémi egyházmegye 1993 óta már érsekség. A Szent Mihályhoz címzett Székesegyház létrehozásában István király felesége, Gizella királyné is részt vett. Így a XI. század elejétől már működött. A király 1018-ban alapította meg a Veszprém szomszédságában lévő Veszprém-völgyi Apátságot. Ennek kolostorában Gizella királyné személyesen vett részt a Koronázási Palásttá alakított miseruha és más hímezett öltözékek készítésében. Később évszázadokon át a veszprémi püspökök koronázták meg a magyar királynékat és viselték a királynék kancellárjának címét. Gizella emlékét a Várban az Érseki Palota bal oldalán a róla nevezett kápolna őrzi. A homlokzatán ez áll: Memoriae Beathae Giselae Sacrum. Előtte a Várkút látható. Ennek felirata: „Ez a város, ahol egykor bőségben fakadtak a magyar kultúra forrásai. A Vetési nembéli Albert veszprémi püspök emlékére 1458-1486”. A kút 32 méter mély (4, 5).

2. ábra Gizella kápolna

Az Árpád-korban alakultak ki a szentek neveiről nevezett városrészek: Sárszeg, Szent Miklós-szeg, Szent Tamás-szeg, Szent Margit-szeg, Szent Katalin-szeg és Szent Iván-szeg (1, 4). Északon volt a Szent Tamás-szeg, alatta nyugaton a Szent Katalin-szeg. A Vártól keletre volt Sárszeg, tőle Dél-Keletre volt a Szent Iván-szeg. A vártól Délre volt a legrégebb Szent Miklós-szeg. A veszprémi Várhegy már Géza fejedelem uralkodása előtt már lakott volt.

A Szent György kápolna Veszprém egyik legrégebb épülete. Ezt a székesegyháztól északra helyezték el. Román kori, félkör-íves szentélyű körkápolna volt. Számatalan legenda övezte, ezek közül sok Szent Imréhez kötődött. Itt őrizték Szent György ereklyéjét. A XIII. században gótikus stílusba alakították át, ekkor nyerte el a nyolcszögletű alakját. Itt temették el Vetési Albert püspököt. Az 1957. évi ásatáskor találták meg a csontjait.

A székesegyház mellett káptalani iskola működött magas szintű oktatással. IV. Kun László király (1272-1290) ezt új adományokkal gazdagította. A studium generale tárgyai mellett még jogot is oktattak. Óriási könyvtára volt. Az akkori értéket háromezer márkára becsülték. Békefi Remig cáfolta, hogy itt egyetem működött volna a középkorban (6, 7).

Bertalan veszprémi püspök 1239-ben alapította meg a Domonkosrendi apácák Alexandriai Szent Katalinról elnevezett kolostorát. Itt élt tíz éves koráig Árpádházi Szt. Margit (1242/43-1270), IV. Béla király lánya. 1252-től a Nyulak szigetére (ma Budapest, Margitsziget) került az újonnan létesült kolostorba, ahol buzgósággal teli életét töltötte.

A Vár a tatárjárás idején ellenállt a támadásoknak, bár 1276-ban és 1380-ban megrongálódott, de azt mindig kijavították. A város virágkorát a reneszánsz műveltségű Vetési Albert püspöksége (1458-1486) jelentette (8). A püspök nevéhez fűződik a Vetési kő. Ez egy késő gótikus kő vörös-márvány színben. Az eredeti kő a városi Laczkó Dezső Múzeumban van. A Várban, a Dubniczay-ház sarkánál láthatjuk ennek a másolatát. Latin feliratának fordítása: „Istennel cselekedjük a jót. Albert püspök állíttatott engem. 1467”. Ez a legkorábban ismert vörös-márvány faragvány a püspök valamelyik építményét díszítette (9).

3. ábra Vetési kő

A XV. században három ispotály működött Veszprémben. 1416-ban a Szent Margit-szeg városrészben a káptalannak külön fürdője volt. 1. Boldogságos Szűz ispotály: Vetési Albert püspök alapította a káptalannak. Egy fürdőjük is volt szegényeknek. – 2. Szent Katalin ispotály: 1475 – 3. Szent Erzsébet ispotály: 1484 (10, 11). Az ispotály nemcsak kórház, hanem csak ápolást igénylő menedékház volt.

A XVI. századtól kezdve a városra sötét időszak köszöntött. A város osztozott a Vár sorsában. A mohácsi csatát túlélő Szalaházi Tamás veszprémi püspök a káptalannal az újonnan megkoronázott Habsburg Ferdinánd oldalára állt 1527-ben. Ezért Zápolya János király hívei megostromolták és elfoglalták Veszprémet. De Ferdinánd katonái visszafoglalták, így Zápolya híveinek megtorló ostroma sikertelen volt. Pápa város ura, Török Bálint a katonáival együtt átpártolt Zápolya nemzeti király mellé és elfoglalta Veszprémet 1537-ben. A várost egy év múlva megszerezték Ferdinánd spanyol zsoldosai és ismét sanyargatták a várost. Ezért a káptalan levélben kérte királyt a zsoldosok visszavonására. 1552-ben a török elérte Veszprémet és héthónapos ostrom után elfoglalta. A püspök Sümegre, az életben maradt kanonokok Zalaegerszegre, Sopronba és Pozsonyba, az apácák pedig Körmentre menekültek. 1557-ben nagy tűzvész pusztította Várat. 1566-ban sikeres küzdelem folyt a Vár vissza foglalására. Majd megindult a helyreállítás olasz hadmérnökök közreműködésével. 1593-ban a török újra megostromolta a várost. A Várba vonulásukat 70 mázsa elrejtett és gyújtózsínórral aktivált puska felrobbanása zavarta meg. 1598-ban újra vissza foglalta a magyar sereg a Várat. A XVII. században újabb ostrom már nem tizedelte a lakosságot, de 1693-ban tűzvész pusztított a városban. 1702-ben pedig két robbanás történt a Vár területén, de kisebb károkkal.

1713-ban már megkezdődött a városi tanács írásbeli tevékenysége. Eszterházy Imre (1723.1725) püspök barokk stílusban helyreállította és részben újjáépítette a középkori Székesegyházat 1723-ban. Acsády Ádám (1725-1744) és Padányi Bíró Márton (1745-1762) püspökök pedig újabb épületeket építettek a Vár területén. Veszprémben, a XVIII. században még kevés iparos, kereskedő és világi értelmiségű telepedett le, ezért nem lett szabad királyi város, csak mezőváros (12). 1808-ban Veszprémben jelent meg az első magyar irodalomtörténeti mű Pápay Sámuel tollából „A magyar literatúra esmérete” címmel. A XIX. század elején, 1811-1817 között épült a Várban a 48 méter magas Tűztorony. Ennek a tetején egy rézlemezről készült záró gombot helyeztek el. A Tűztoronynak az Óváros tér felé eső oldalán a vasrácsos erkély alatt egy emléktábla látható: Felirata. Isten az erősség. A Tűztorony kedvelt kirándulóhely. Áprilistól októberig látogatható (13). A napóleoni háborúk idején felvirágzott a városban a kereskedelem. A magyar gabona ára abban az időben jelentősen megemelkedett. Így a város a Dunántúl egyik jelentős piacközpontja lett. A gabonakereskedelem pedig elősegítette a malomipar fellendülését. Abban az időben már jelentős volt a városban a kézművesség.

1814-ben alakult meg az első szintársulat és 1823-ban a Veszprém megyei Zenetársaság. A városi kórház, a mai elődjeként a szegényeket befogadó Lázár-házban 1829. szeptember 29-én nyílt meg. Bár nem volt egyházi kézben,

azonban tizenegy irgalmas-nővér részt vett a betegápolásban 1950-ig. 1830 körül klasszicista stílusban épült a Búzapiac térről nyíló udvarban a város első ortodox Zsinagógája. 1865-ben épült fel ennek közelében a neológ Nagy Zsinagóga.

A gyárpar csak nagyon lassan alakult ki. Hátráltatta a gazdaság fejlődését az is, hogy későn, 1872-ben nyílt meg a (mai) jutasi pályaudvar a Székesfehérvár-Celldömölk vasútvonalon. 1875-ben Veszprém már rendezett tanácsi város volt.

Az 1870-es évektől kezdve hozták létre az iskolákat a városban. 1896-ban épült a városi vízmű. 1902-ben megkezdődött a várásban csatornázás kialakítása. 1903-ban alapították meg a Veszprém megyei Múzeum Egyesületet. 1906-ban épült fel a Károly templom és a városi Takarékpénztár épülete. 1908-ban kiépült a városban az elektromos hálózat. Az első világháború és a trianoni békeszerződés nem érintette a várost, de kis mértékben vissza vetette a város fejlődését. 1925-ben nyílt meg a Laczkó Dezső Városi Múzeum. Laczkó Dezső (1860-1932) a Piarista Gimnázium tanára és igazgatója volt. Jelentős geológiai feltárásokat végzett Bakonyban, Veszprémben pedig felfedezett egy ősteknőst. Közreműködött a Baláca-pusztai római kori település feltárásában. 1938-ben szobrot emeltek az emlékére a Múzeum főbejárata előtt. 1926-ban nyílt meg a Petőfi Színház. Veszprém 1930-ban lett megyei város. 1934-1938 között épült fel a 8-as számú közlekedési úton az átvezető Szent István Völgyhíd. 1939-ben adták át a forgalomnak. 1936-ban épült fel a Vár bejárata előtt a Hősök kapuja.

A II. világháború idején több bombatámadás érte a várost. A viadukt középső íve súlyosan megrongálódott. Nagy volt az embervesztés. A veszprémi zsidók nagy része, köztük Kun Lajos főrabbi a holokauszt áldozata lett.

A háborús károk helyreállítás 1945 végén megkezdődött. 1949-ben nyílt meg a városban a Budapesti Műszaki Egyetem Nehézvegyipari Kara. 1950-ben önállóvá vált Veszprémi Vegyipari Egyetem néven. Később az oktatás több szakkal bővült, 2006-tól Pannon Egyetem néven működik. A város határában 1950-ben nyílt meg a Kittenberger Vadaspark.

Megindult a városban az iparosítás és megkezdődött az új lakótelepek létrehozása. 1975-ben nyílt meg a Kossuth Lajos utcában a 63 méteres „Magasház” 160 lakással. A belváros rekonstrukciója során több sétáló utcát alakítottak ki vásárlóközponttal, éttermekkel és szolgáltató helyekkel. Megyei jogú város lett 1990-ben Veszprém (14).

Veszprémi gyógyszertárak

Veszprémben 1720 előtt még nem volt népszámlás. Táblázatban mutatjuk be a város népességének az adatait (26):

ÉV	LAKOSSÁG SZÁMA	ÉV	LAKOSSÁG SZÁMA	ÉV	LAKOSSÁG SZÁMA
1720	3500	1880	17726	1960	40415
1790	7000	1890	14807	1980	57219
1800	7082	1910	16614	1990	63867
1850	10488	1930	19991	2011	60788
1870	14279	1949	20862	2017	55102

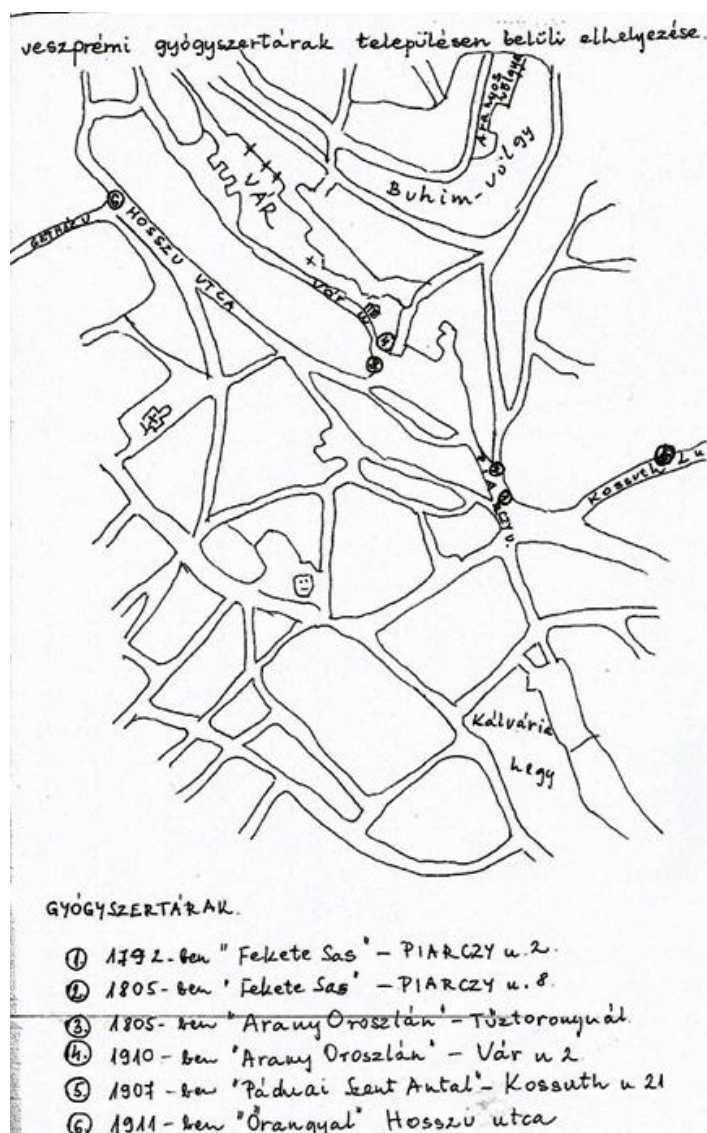
A város patikáinak a történetét dr. Jankó-Szabó Leona az 1987-ben megvédett gyógyszerészdoktori értekezésében kutatta fel. A fenti XVIII-XIX. századi népességi adatok alapján már felállíthatók voltak a városban a gyógyszertárak.

1. Fekete Sas gyógyszertár

4. ábra Fekete Sas gyógyszertár

A gyógyszertárat 1747-ben alapították az egykori Piarczy utca 2. szám alatt (ma Rákóczi út). Az első tulajdonosa Rezner Károly volt. Ő azonban valamilyen ok miatt 1775-ben elhagyni kényszerült a patikáját. Utána Stehling Antal, majd Ettl Stanislaus voltak a tulajdonosok. Ettl azonban 1786-ban meghalt. Örököse, Ettl Friderika lett a tulajdonos, a provisor pedig Zirczen Mihály lett az 1786. évi gyógyszertár-vizsgálati jegyzőkönyv szerint. 1790-től Zirczen volt a tulajdonos, de 1800. február 10-én meghalt. Ekkor a patikát bérbe adták Frantz Ádámnak (1772-1827), aki egy év múlva már megvásárolta. A gyógyszertárat 1806-ban áthelyezte a Piarczy utca 8. szám alá, a mai helyére (Rákóczi út 8.). Ő a patikát korszerű követelmények szerint rendezte be. Frantz Ádám is elhunyt 1827. december 21-én. Az első szülött fia, már Ferenczy György (1806-1870) lett a gyógyszertár tulajdonosa.

5. ábra a veszprémi gyógyszertárak térképi helyét találhatjuk meg. Dr. Jankó-Szabó Leona készítette.

Frantz György 1843-ban magyarosította a nevét Ferenczyre. A Pesti Tudományegyetemen 1827-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Kiváló képzettségű gyógyszerész volt. Ezért kiváló tanítványokat nevelt a gyógyszertárában. Közülük került ki Kiss Ferenc (1816-1892) kőrösladányi, majd szeghalmi gyógyszerész, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület Békés megyei járási igazgatója, neves vízanalitikus. Ő tanítómestere volt a későbbi hírneves egyetemi tanárnak, Than Károly gyógyszerész-professzornak.

Ő alapította 1845-ben az első Veszprém megyei Takarékpénztárat, melynek tíz éven át volt az igazgatója. 1870-ben halt meg. Halála után a gyógyszertárat a fia, Ferenczy Károly (1835-1911) örökölte. Ő Veszprémben született. A Pesti Tudományegyetemen 1858. július 16-án szerzett gyógyszerészi oklevelet. A kémiai tudását a bor vegyi vizsgálatán és a szikvízgyártáson kívül a törvényszéki kémiában is kamatoztatta. Ő alapította meg 1880-ban a megye első szikvízüzemét. A megye törvényhatóságában is neves közéleti munkát végzett. Veszprém közegészségügyi bizottságának ötven éven át volt tagja, később pedig elnöke. 1899-ig volt a gyógyszertár volt a gyógyszertár tulajdonosa. Közben Ferenczy János kezelte a patikát 1893-1899-ig, majd Óvári Kálmán és Kádár (Kmetykó) Gyuláné, 1900-1904 között Kádár Gyula, 1905-1908 között Metzger Ede, 1909-1910-ben Metzger Edéné bérelték a patikát. Kocsuba Emil 1911-ben vette meg a gyógyszertárat. Ő is jelentős közéleti munkát végzett.

Tagja volt a vármegye törvényhatósági bizottságának és a város képviselő testületének. Ő 1929. május 25-én elhunyt. Ettől kezdve a Kocsuba örökösök vették át a gyógyszerterát: előbb Kocsuba Elemér (†1983. VII. 19.), majd 1936-tól Kocsuba Márta férje, Karabélyos Endre vezette a gyógyszerterát, mint kezelő. 1942-ben a bérlő Mátyus Bálint volt. 1945-től társtulajdonosok voltak: özv. Mencz Károlyné, özv. Kocsuba Emilné, Karabélyos Endréné, dr. László Gézáné. Bérlő és felelős vezető Karabélyos Endre volt (15, 16).

2. Arany Oroszlán gyógyszerter

A veszprémi második gyógyszerter felállítására a Knecht Tamás gyógyszerész tett kísérletet. A kérelmező az 1786. január 28-án kelt levelében kérte a püspöktől, hogy szeretne a városban letelepedni és gyógyszerterát nyitni. A püspök prefektusa a káptalanhoz utasította a kérelmezőt. Először elutasították Knecht kérelmét, amelybe ő nem nyugodott bele. 1787. május 11-én mégis kapott letelepedési engedélyt. Mivel Knecht hosszabb ideig volt alkalmazott Ettl Szaniszlónál, lehetséges, hogy Ettl halála bírta rá a püspököt a letelepedési engedély megadására. De a gyógyszerter felállítására azonban még nem került sor. 1804 elején Kunczy János balatonfüredi gyógyszerész folyamodott újabb gyógyszerter-felállítási engedélyért. A kérelmét a város kiterjedése és a mutatkozó szükség indokolta a második gyógyszerter létesítésével. A Helytartótanács 23341-1804. számú, október 23-án kelt rendeletével engedélyezte a gyógyszerter létrehozását. A gyógyszerter, amint a fenti térképen is látható, a mai Tűztoronynál nyílt meg. Azonban ez a gyógyszerter a már meglévő Fekete Sas patikával szemben a versenyt csak nagyon rövid ideig volt képes tartani. 1808-ban már egymást érték a betáblázások. Lehetséges, hogy a szakmai hiányosságok is hozzájárultak a csődhez. Így 1812-ben Kunczy János kénytelen volt a gyógyszerterát eladni. A gyógyszerterát ekkor Sente Jakab vette meg, aki felújította a patika épületét és rendbe hozta a felszerelést is. Azonban 1862-ben meghalt. Ekkor a felesége lett a haszonélvező tulajdonos, aki Szabó Sándor gyógyszerésszel kezeltette a gyógyszerterát. Az új tulajdonos az elhunyt Sente Jakab fia, Sente Károly lett, aki 1884-ig volt a gyógyszerter tulajdonosa. Őt követte Szili Horváth Pál 1899-ig, majd Lukács Lajos 1902-ig, 1903-1905 között Velcsey István, 1906-1909 között Csepicsányi Lehel. 1910-ben került a gyógyszerter Czermák Lipót tulajdonába. Ő áthelyezte a patikát a Tűztorony alatti épületből a Vár utca 2. szám alá. Kerbolt Dániel bérelte meg 1935-től a patikát a betegeskedő Czermák Lipóttól. Czermák 1939. évi halála után a haszonélvező az özvegy lett. 1944-ben Kerbolt Dániel és a fia, Kerbolt Kornél vásárolták meg a patikát. Kerbolt Dániel a haláláig, 1948. október 16-ig itt dolgozott. Az államosításkor Kerbolt Kornél apósát, Bossányi Jenőt jelölték ki gyógyszertervezetőnek (17).

6. ábra Arany Oroszlán patika

3. Pádui Szent Antal gyógyszertár

Veszprém harmadik gyógyszertára a nagy piac közelében, a mai Kossuth Lajos utca 21-ben nyílt meg 1907-ben. A gyógyszertár első tulajdonosa Ackermann Gyula volt, aki nem vezette a patikát, hanem bérbe adta Ince Károly gyógyszerésznek. Ackermann halála után az özvegytől 1910-1917 között Ocsóvszky Gusztáv bérelte a patikát. 1917-től Ackemannétől Földes Lajos bérelte, de Henisz Istvánnal kezelte. 1920-ban Földes Lajos lett a tulajdonos, de 1935-ben autóbaleset áldozata lett. Ekkor az özvegy lett a haszonélvező tulajdonos. Előbb az özvegytől 1940-ig Keserű József bérelte, majd 1940-1950 között Keresztes Árpádné volt a bérlő. A gyógyszertár a II. világháborúban súlyosan megsérült. A helyreállításával a bútorzatot is pótolni kellett. Az államosításkor Kerbolt Kornél volt az első gyógyszertárvezető. Az 1996. évi privatizáció után ez a gyógyszertár vette fel az Arany Oroszlán nevet (18).

4. Órangyal gyógyszertár

1909-ben Veszprém-ben a negyedik gyógyszertár létesítését kérte Ince Kálmán gyógyszerész. Egy ideiglenes gyógyszertár korábban is fennállt a Hosszú utcában (ma Jókai utca), amelynek a bérlője is Ince Kálmán volt. A környék lakossága már megszokta, hogy hiába kérelmezett a lakosság egy Hosszú utcai közforgalmú gyógyszertárat. 1909. április 24-én nagy tömeg verődött össze és nyilvános tüntetésen követelték a patika létesítését. A lakosság kérelmét dr. Rosenberg Jenő városi főorvos tolmácsolta az ezer főnyi lakosság előtt. Másnap, 1909. április 25-én a „Veszprémi Napló” újság első és második oldalán közölte a hírt a lakosság felvonulásáról. Ekkor már a városi képviselőtestület is támogatta Ince Kálmán kérelmét. Azonban meg kellett még várni a Belügyminisztérium hozzájárulását. A pályázatok elbírálása után történt meg a gyógyszertár felállítása. A Hosszú utcában, a katolikus kórházban nyílt meg a gyógyszertár 1911. március 23-án. 1927-ben Krisar Aladár lett a bérlő. 1928-ban Incétől Hajnóczy György vette meg a gyógyszertárat. Ő azt 1926-ban áthelyezte a Hosszú utca 26. szám alá. Hajnóczy azonban 1950. március 3-án meghalt, az államosítás előtt. A halála miatt a gyógyszertár tulajdonosa Fazekas Dezső lett (19).

Neves veszprémi gyógyszerészek

Franz-Ferenczy dinasztia

1. Franz Ádám (Veszprém, 1772. XII. 31. - Veszprém, 1827. XI. 21.)

Franz Pál (1734. VII. 7.) nyerges, céhfőnök és városbíró 1771. VI. 24-én Pitner Erzsébettel kötött házasságából első szülöttként Ádám született. A gyógyszerészi pályára lépett. Győrben volt gyakornok. A Pesti Tudományegyetemen 1896. VIII. 1-én szerzett gyógyszerészi oklevelet. 1801-ben megvásárolta a veszprémi Fekete Sas gyógyszertárat. Ez három generáción át, 1898-ig volt a család birtokában.

2. Franz, Ferenczy György (Veszprém, 1806. IX. 16. - Veszprém, 1870....)

Franz Ádám fia az iskolai tanulmányait a kegyesrendi gimnáziumban végezte. Gyógyszerészi pályára lépett és a családi gyógyszertárban volt gyakornok. A Pesti Tudományegyetemen 1827. VIII. 31-én igen jó eredménnyel szerzett gyógyszerészi oklevelet. Megvásárolta a gyógyszertár fejlesztéséhez a mai Rákóczi utca 8. számú házat. A gyógyszertárat itt teljesen átépítette. Mint már említettünk, a tanítványai közül került ki Kiss Ferenc (1816-1892) későbbi kőrösladányi és szeghalmi gyógyszerész, Than Károly (1834-1908) a későbbi neves egyetemi tanár tanítómestere. Than professzor később megemlítette: Kőrösladányban sok jót hallott a veszprémi Fekete Sas gyógyszertár egykori tulajdonosáról. 1843-ben a nevét Ferenczy-re magyarosította. Ő alapította a városi Takarékpénztárat. 1870-ben szívbajban halt meg.

3. Ferenczy Károly (1835. XII. 16. - Veszprém, 1911. IX. 17.)

Az iskolai tanulmányait a kegyesrendi gimnáziumban végezte. A pesti belvárosi Szentháromság gyógyszertárban, Scholtz János tulajdonosnál volt gyakornok. A Pesti Tudományegyetemen 1858. VII. 16-án szerzett gyógyszerészi oklevelet. A családi gyógyszertár tulajdonosa lett apja halála után. Ezt nagy szorgalommal fejlesztette tovább. A

gyógyszertár pincéjében beindította a szikvízüzemét. Gépeket vásárolt és édesvízü kutat fűrt és azt később tovább mélyítette, hogy megfelelő minőségű szikvizet hozzon forgalomba. A gyakorlati érzékét a törvényszéki kémiában és a toxikológiában kamatoztatta, amellyel elnyerte a hatóságok bizalmát. Híresek voltak a saját természetű borai, tagja volt a városi borellenőrző bizottságnak. Jelentős közéleti munkát is végzett. Több mint ötven évig tagja volt a városi és a megyei közegészségügyi bizottságának. Húsz éven át a városi kórház gondnoka volt. A veszprémi Takarékpénztár felügyelőbizottsági tagja, majd elnöke, 1900-tól elnökgazgatója volt. 1898-ig volt a gyógyszertár tulajdonosa. 1911. szeptember 17-én halt meg. A családi síremlék a Veszprém városi köztemetőben (Mártírok útja) van. Ferenczy Károly egyik lánya hozzáment Zalai Edéhez (1855. X. 29. – 1919. V. 29.), dr. Zalai Károly egyetemi tanár nagypapjához (20).

Kerbolt dinasztia

1. Kerbolt Dániel (Pécs, 1874... - Veszprém, 1948. X. 16.)

Az iskolai tanulmányait a bonyhádi evangélikus gimnáziumban végezte. Itt volt gyakornok. A Budapesti Tudományegyetemen 1899. VI. 23-án szerzett gyógyszerészi oklevelet. Gyógyszertári jogosítványt nyert 1907-ben a Tolna vármegyei Nagymányokon. Egy év múlva nyitotta meg a nagymányoki Megváltó gyógyszertárat. 1919-1920-ban a makói Szent László gyógyszertár tulajdonosa volt. 1921-től a bonyhádi Arany Sas gyógyszertárat kezelte Eibach Kornél tulajdonos mellett. 1935-től bérelte a veszprémi Arany Oroszlán gyógyszertárat Czermák Lipót tulajdonos mellett. Később üzlettársa lett a fia, Kerbolt Kornél. 1944-ben együtt vásárolták meg a gyógyszertárat. A felelős vezető 1946-tól a fia, Kerbolt Kornél lett. 1948. X. 16-án elhunyt (21).

2. Dr. Kerbolt Kornél (Siklós, Baranya megye, 1915. II. 4. - Pécs, 1999. XII. 13.)

A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1937-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Az életútjának jellemzője volt a gyógyszer technológia területén szerzett ismereteinek gyakorlati felhasználása. Kivételes kezűgyességgel rendelkezett, így az esztergapadján gyógyszertári eszközöket készített. Különleges gyógyszertári mérleget is szerkesztett, amelyen egyetlen mozdulattal a mérleg minden érzékeny része rögzítésre került. 1946-tól a veszprémi Arany Oroszlán gyógyszertár felelős vezetője, az államosítás után a Kossuth Lajos utcai Páduai Szent Antal gyógyszertár vezetője lett. Az elsők között végezte el 1951-ben a szakfelügyelői tanfolyamot. A hálózatfejlesztő munkájában kezdeményezte: a magisztrális gyógyszerkészítés az officinától elkülönítve történjék. Vállalati főgyógyszerészként is foglalkoztatta a gyógyszertári munkafolyamatok korszerűsítése, a technológiai problémák feltárása és megoldása. Az 1956-os forradalom idején Veszprém város fiatalsága az egyik vezetőjévé választotta. Az intézkedéseiben bölcs és mértéktartó volt, nem engedte a fiatalság felfegyverzését. A megye gyógyszerellátásának folyamatosságát autóbuszok kirendelésével biztosította. Ekkor már országosan felfigyeltek a tevékenységére. Így Szabó Pál, a Baranya megyei Gyógyszertári Központ első igazgatója 1958-ban felkérte őt a pécsi Galenusi Laboratórium kialakítására és őt nevezte ki első vezetőjévé. Több újszerű készítményt, így a művese-dialízishez steril oldatokat, lítium-karbonát tablettát, Gentamycin-kenőcsöt és spayt gyártott. A Szegedi Orvostudományi Egyetemen 1969-ben gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. A Gyógyszerész Szakcsoport Baranyai megyei szervezetének titkára 1959-1960-ban, majd az MGYT megyei vezetőségi tagja. Nyugdíjba vonult 1975-ben, de ezután sem pihent. Technológiai tanácsadóként részt vett a gyógyszertári központ új székházában létrehozott galenusi laboratórium berendezésének irányításában. Részt vett a VII. Magyar Gyógyszerkönyv szerkesztésében, mint a gyógyszer technológiai albizottság tagja (22).

Dr. Pávics László (Székesfehérvár, 1926. V. 4. - Veszprém, 2013. X. 15.)

7. ábra Dr. Pávics László

A gimnáziumi érettségi után jogázhallgatónak jelentkezett. Részt vett a II. világháborúban, a hadifogságából csak 1948-ban tért haza. Ekkor már a gyógyszerészi pályára lépett. A Budapesti Orvostudományi Egyetemen 1952-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Pályáját Veszprémben kezdte. Egy év múlva már a Gyógyszertári Központ szakelőadója lett. A veszprémi Dózsa városi gyógyszertárat 1955-től 1992-ig vezette. Ekkor ezt privatizálta és Fehér Öröm néven a haláláig volt a tulajdonosa. A felesége a francia származású Chatel Mária tanítónő, később gyógyszertári asszisztens. Gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett 1966-ban. A gyógyszertárvezetés mellett a gyógyszerészet számos területén tevékenykedett. Az Országos Gyógyszerészeti Intézet (OGYI) főmunkatársa volt, mint gyógyszerismertető gyógyszerész. Oktató gyógyszerész volt, számos pályakezdő fiatal gyógyszerészt tanított, előadásokat tartott. Őt szabadalom kötődött a nevéhez. Számos tudományos közleménye jelent meg a szaklapokban. A megyei orvos-gyógyszerész napok főszervezője. A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Veszprém megyei szervezetének két ciklusban volt titkára, majd három ciklusban elnöke. Tagja volt a Magyar Gyógyszerész Kamarának és a Magángyógyszerészek Országos Szövetségének. A Kamara megyei elnöke volt és az Etikai Bizottság tagja. Tagja volt még a veszprémi akadémiai bizottságnak. A vegyipari analitika és a gyógyszergyártás bejegyzett szakértőjeként is munkálkodott. Az Egészségügyi Tudományos Tanács Veszprém megyei Szervezetének húsz évig volt az elnöke. Számos kitüntetéssel ismerték el a munkásságát: Érdemes gyógyszerész (1964), Kiváló gyógyszerész (1986), Societas Pharmaceutica Hungarica emlékérem (1989), MOSZ Gyógyszerészetért Életműdíj (1999), Pro Urbe emlékérem (2008), Batthyány-Strattmann László-díj (2011). Fia, orvosprofesszor a Szegedi Egyetemen (23).

Dr. Weltler János (Rajka, Sopron megye, 1941. V. 2. - Veszprém, 2007. VIII. 13.)

8. ábra Dr. Weltler János

A soproni gimnáziumi érettségi után a Budapesti Orvostudományi Egyetemen 1964-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Pályáját dr. Nikolics Károly professzor soproni gyógyszerésztárában kezdte. A napi feladatok mellett bekapcsolódott a tudományos munkába. Az újjászervezett Rozsnyay Mátyás Emlékversenyen első, kiemelt díjat nyert. A gyógyszerészdoktori értekezését 1969-ben védte meg a Budapesti Orvostudományi Egyetemen. A Békés megyei Gyógyszertári Központ szakfelügyelője lett 1971-ben, majd hamarosan vezető szakfelügyelő. Hálózatfejlesztéssel is foglalkozott. 1979-től a Veszprém megyei Gyógyszertári Központ főgyógyszerésze, majd 1991-től igazgatója, a központ átalakulása után a Reginapharma Gyógyszerkereskedelmi Rt vezérigazgatója. Az 1996 évi privatizáció eredményeként a veszprémi raktárat a Hungaropharma Rt vette át. A Veszprémi Kereskedőház hamarosan a Hungaropharma legnagyobb forgalmú vidéki telephelye lett. Mindent megtett azért, hogy 2007 óta az ország legkorszerűbb gyógyszerraktára működik Veszprémben. A fiatal gyógyszerészek tudományos tevékenysége érdekében kifejtett több évtizedes munkája elismerésül Küttel Dezső emlékéremmel tüntették ki. Számos tudományos közleménye jelent meg a szaklapokban. Az evangélikus családjában többen lelkészi és zenei pályán működtek. Kitűnően orgonált, így számos alkalommal Johann Sebastian Bach műveit is megszólaltatta. A Nyugati Evangélikus Egyház (Győr) felügyelőjeként is működött. Hobbija volt még a vadászszenvedélye (25).

Weszprémi István (Veszprém, 1723. VIII. 13. - Debrecen, 1799. III. 13.)

9. ábra Weszprémi István

Neves orvos és orvostörténész volt. Veszprém szülöttjére emlékezünk a személyében és nem felejtkezhetünk meg róla. A debreceni főiskolán Hatvani István tanítványa volt. 1752-ben Zürichben ösztöndíjjal tanult. 1753-ban Utrechtben, 1754-1755-ben Londonban végzett orvosi tanulmányokat. 1756-ban Utrechtben orvosi oklevelet szerzett. 1757-től 41 éven át Debrecen város főorvosa volt. Mária Terézia aranyéremmel tüntette ki. A XVIII.

század egyik legnagyobb polihisztorja. 1755-ben a pestis ellen védőoltást javasolt. A kórbonctani úttörő jelegűek voltak. Hatalmas levelezéssel gyűjtötte a magyar orvosok életrajzeit. Az eredményként megjelent négykötetes latin nyelvű munkája, a „Succincta medicorum Hungariae et Transsylvaniae biographia” (Lipce, 1774-1787) a magyar és az erdélyi orvosok életútját és szakmai tevékenységét dolgozta fel. A jegyzetanyagában hatalmas kultúrtörténeti adattár is helyet kapott. Ez már magyar nyelven is hozzáférhető új kiadásként „Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza” címmel. Ez is négy kötetben jelent meg 1960-1970 között a Medicina Könyvkiadó gondozásában. Egy életrajzírója ezt írta később róla:

„nem hiszem, hogy nagyobb tudóst, mint Őt, szült volna Veszprém földje”. (26).

Irodalom:

1. Magyar Katolikus Lexikon. XV. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 98 (2010)
2. Györfly György: István király és műve. 3. kiadás. Bp. 276 (2000)
3. www.veml.hu/data/files/0003339_3.pdf
4. Balassa László, Kralovánszky Alán: Veszprém. Medicina Kiadó, Bp. 7-8, 13-17, 56-60 (2006).
5. Bándi László: Emlékhelyek Veszprém megyében. Balatonvilágos, 304 (1996)
6. Magyar Katolikus Lexikon. XV. kötet. i. m. 118-119.
7. Gutheil Jenő: Veszprém Árpád-kori főiskolája. Vigilia, 26. 8, 459-469 (1961)
8. <https://hu.wikipedia.org/wiki/veszprem#T.C3.A9nete>
9. Bándi László: i. m. 305
10. Magyary Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek. IV. kötet, Pótlások. 764. pont. Bp. (1995)
11. Hornig Károly: Veszprém múltja és jelene. Budapest, 28 (1912).
12. Böszéné Szatmári Nagy Anikó: A tudományosság és a kultúra bölcsője. Veszprém város története a kezdetektől napjainkig. 63. (2006)
13. Balassa László, Kralovánszky Alán: i. m. 33, 36-37
14. Balassa László, Kralovánszky Alán: i. m. 29-32
15. Jankó-Szabó Sándorné, Kiss Leona: A gyógyszerészet megjelenése és fejlődése Veszprém megyében (1700-1950). Gyógyszerészdoktori értekezés. 98-111 (1986)
16. Jankó-Szabó Sándorné, Kiss Leona, Zalai Károly: A veszprémi Fekete Sas gyógyszertár. 32, 6. 313-315 (1988)
17. Jankó-Szabó Sándorné, Kiss Leona (1986): 111-116,
18. Jankó-Szabó Sándorné, Kiss Leona (1986): 116-117,
19. Jankó-Szabó Sándorné, Kiss Leona (1986): 117-119,
20. Zalai Károly: A magyar gyógyszerészet nagyjai. Galenus Kiadó, Budapest, 138-139 (2001)
21. Hungaricana.hu alapján.
22. Dr. László László Adattár alapján.
23. Gyógyszerészet, 57, 11, 695-696 (2013)
24. Gyógyszerészet, 60, 9. 582-583 (2007)
25. Kapronczay Károly: Magyar orvoséletrajzi lexikon. Budapest, 405-406 (2004)
26. Ila Bálint, Kovasics József: Veszprém megye helytörténeti lexikona. Akadémiai Kiadó, Budapest, 398-399 (1964)